

શ્રી

ક્ષમાકુલકાદિ સંગ્રહ.

શ્રીજીના લાભશ્રીજી મહાગજના મદુપદેગથી

— ખાઈ સતોડ —

તથા ખા. જડી તે શા હુમ્મચદ ઉક્તની વિધવાની

આવિક મહાયથી

જપાની પ્રમિદ્દ કરનાર

શ્રી જૈન ધર્મ પ્રસારક સભા.

ભાવનગર

ધી "શારદા વિજય" પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ—ભાવનગર.

વીર મવત ૨૮૧૭

વિક્રમ મવત ૧૯૭૭

હીમત ના આના.

આ બુકની અદર આપેલા ત્રથા-વગરનું ઉપયોગીપણું.

૧ ક્ષમાકુલક-જે કે માત્ર રપ જ ગાથાનું છે, પણ ભગ્ય જીરોને ક્ષમા મેળવવા માટે પરમ સાધન ભૂત છે તે કુવકના પ્રાત ભાગે આપેલી અન્યકારી ભટ્ટાની કથા ખાસ અસરકારક છે.

૨ હૃદયવિકાર નિરોધ કુલક-માત્ર નવજ ગાથાનું છે, પણ તેના કત્તાએ તેની અદર રહસ્ય ઘણું મમાવેલું છે કાયમને માટે કંઈ કરી રાખવા લાયક છે

૩ અધ્યાત્મ ખાવની-કે જેના કત્તાનું નામ કત્તા નિ મિમાની હોવાથી આપેલું જણાતું નથી તેની ભાષા બહુજ અમરકાન્ક છે અધ્યાત્મનું ખડું સ્વરૂપ મમજાવનાર છે અને સુસાર ઉપરથી ઉદાસીન ભાવ પ્રાપ્ત કરાવે તેવી છે તેની ભાષા મગ્ન હિંદી છે

૪ પુદ્ગળ ગીતા-આ સ્વરોહ્યની સાથે છપાયેલ ભાષા તથા છે ચિદાનંદજી ઉર્દૂ કર્પૂ-અદલ મહારાજની બનારેવ છે ભાષા હિંદી છે તેની ગાથા ૧૦૮ છે તેમા પુદ્ગળનું યથાર્થ સ્વરૂપ ખડું કરી દીધું છે આ પ્રાણી પુદ્ગળમા ડેરો લીન થઈ ગયો છે ? તે સ્પષ્ટ ઠરી આપી તેનાથી જુદા થવા-તેનો ભેદ મગજ તેના પરની લીનતા તજી દેવા ઉપદેશ આપેલો છે

૫ સિનસિઆ છત્રીગી-આ પડિન નોવિશયછ
 કૃત પદમધ દ્વના છે વ્યવહારે માર અને છદ
 નેમનનાને મારે ગુજ કરાયે રી રી કડે કડી રદખવા
 લાયક છે અને દનમા જ કડોને તેમજ શ્રી-નમરે
 નમનવવા-યદ અપન લાયક છે

૬ દય છત્રીગી દુહા, રાપટ, મરેયા રિકતોર
 મરેયા નેકત્રા વિરે રી - રના વડે રી નિદનદછ ઉદે
 કપુ-ચદછ મહામજી રી મનવેવી મ મૂનપૂજા રી કદના
 મારે તે રી નદ દળી રીમન મમા-રી રે અપ નુ
 માદ વાપરી છે, પુનિ નગ્રી કપુ રિન ચછય તે રી શ્રદ્ધિ
 મારે સામે પ્રયાન કર્યો છે તની ત્રિતિ જોકજ મદવારે
 ગરેયામા ત્રણ પદ ને નવા જન રીરે ખગી પૂર્ણ ક રી
 પડી છે ખાસ વાવવા લાયક છે

૭ પ્રશોત્તના ૬ દુહા-આ ને રોપ રવી જગ્યા રી
 પૂર્ણ ક વા મારે બુદ્ધિને કે વવનુ આધન, દખન કેસુ
 છે પણ અર્થમા અમે રપદતા કડી ન ખેરી દોવથી
 વાચનાને સમજવા મારે લકલીક લરી પડે તેમ નથી

આ સમય ઉપયોગી નહીને પ્રાપ્ત કન્યામ આચ્યો
 છે તેનો યથાયોગ વાજ વેવા વિશ્વસિ છે

અનિદ કતા

॥ श्री क्षमाकुलकम् ॥

ॐ

गाथा—नमिज्ज पुष्पपुरिषाण
 पसमरसमुद्विषाग पयकर्मलं ।
 नियजीयस्स गुसाडि
 कसायवसगस्म वुञ्छामि ॥ १ ॥

छाया— नत्वा पूर्वपुरुषाणां
 मशमरससुस्थिताना पदमलं ।
 निचजीवन्नानुशास्ति
 रूपायवशगम्य वक्ष्यामि ॥ १ ॥

[૨]

અર્થ—પ્રજામુખમાં ગાડી ડીને એકલા એવા
પૂર્વપુરોના અગમક્રમને નમીને કલાયને વશાયેક
પાતાના જીવના અનુશાસનને હું કાઢીશ ૧ /

ગયમેયઃજમહામુણિ—
સંદર્ભમાણ માહુચોગ્યાહ ।
મમતો કહ કુપમિ
ડત્તિયમિત્તેપિ ૩ જીવ ' ॥ ૨ ॥

છાયા— ગત [મુદ્દમાજ] મતાર્થપદાણિ
સ્વંદયગિષ્ણાં માધુરિતાનિ ।
મ્મત્ત કમ ત્ત્વમિ
પતાવમાત્રેપિ ૪ જીવ ' ॥ ૨ ॥

અર્થ—હે જીવ ! તું મહામુનિ ગજમુકુમાર
તથા મેતાર્થ મહામુનિ અને સ્કંદમુનિના શિષ્યોના
ઉત્તમ અગ્નિને મહારના થકે (લાખુતો મનો)
આટલા માત્રથી પાતુ શા માટે મેષ કહે છે. ૨

પિચ્છસુ પાણવિનાસેવિ
 નેવ કુપ્પંતિ જે મહાસત્તા ।
 તુજ્ઞ પુણ દ્વીણમત્તસ્મ
 વયણમિત્તેવિ ણમ સ્વમા ॥ ૩ ॥

જાયા— પ્રેક્ષમ્વ પ્રાણવિનાશેઽપિ
 નેવ કુપ્યન્તિ યે મહાસત્તા ।
 તવ પુનર્દ્વીનમત્તસ્મ
 વચનમાત્રેઽપ્યેષા સ્મા ॥ ૩ ॥

અર્થ—જે મહાધૈર્યવાળા પુરુષો હોય છે તે
 પ્રાણનો નાશ થયે મતે પણ નિશ્ચે કોપતા નથી અને
 દ્વીનમત્તવાળા એવા તને એકે વચન માત્રમાં
 પણ ક્ષમા રહેતી નથી ૩

અકોસ—હણણ—મારણ—
 ધમ્મસંમાણ ચાલુમુલમાણ ।

[૪]

ત્યામ મજ્ઞ ધીમે

જટુત્તરણ અમાગમિ ॥ ૪ ॥

છાયા— પ્રાણોત્તરણ-મજ્ઞ-ધીમે

પદમજ્ઞાના પાદમજ્ઞાનામ્ ।

ત્યામ મજ્ઞ ધીમે

ત્યોત્તરણમમાને ॥ ૪ ॥

અર્થ:—ધીમે પુરુષ અનાનીને શુદ્ધ એવા
આકોશ દનન. આગળ તથા ધર્મનાનાગ-નેના અનુ-
ક્રમે અભાવમા જ્ઞાન માને છે । અર્થાત્ ધીમે પુરુષો
અજ્ઞાનીના રૂપ આકોશમા જ્ઞાનનાર્થ નો નથી
કયું ? દનન કરે તો સદ્ગુ આગળ નો નથી કયું ?
માગીને મૃત્યુ પમાડે તો પણ માને ધર્મશ્રદ્ધા તો
નથી કયા ? એમ ઉત્પત્તિના અભાવથી જ્ઞાન
માને છે. અર્થાત્ મૃત્યુ પતિના કદમા પણ કોઈ
કરત નથી.) ૪

રે જીવિ ' મુદ્દુદ્દેમુ

નિમિત્તનિત્ત પરો જીયાણ વિ ।

મકલ્પકલં મુજંતો

કર્મ મુદ્દા કુપ્પમિ પરમ્મ ॥ ૫ ॥

છાયા— ન જીત ! મુગ્ધુ સયો—

નિમિત્તમાત્ર પરો જીયાનામપિ ।

સ્વચ્છત્વકલં મુજાન

ત્વ મુદ્દા કુપ્પમિ પરમ્મ ॥ ૫ ॥

અર્થ—હે છાયા 'અન્ય મનુષ્ય, પ્રાણીઓના મુખ
અને ત્રિપે નિશ્ચ નિમિત્ત માત્ર છે તે તુ તારા
જેલા કર્મના કળને ભોગવતો થયે બીજા અપર
માટે શ્રેષ્ઠ ગ્રામ્ય કહે છે ' ॥

કોદ્દવમદ્દે મને ।

જીને નિ જળદ્વિપ વિજાણંતો ।

મગ્ગદ્વયર્થ નિહ્વજ્જ ।

દેમિ કોવ્વમ્મ અગ્ગમ્મ ॥ ૬ ॥

छाया— कोरणाता भगवान् ।
 जीव वि जनयतीति विज्ञानम् ।
 भगवतीरान निर्ज्ज ।
 ज्ञानि कोपम्पारराजम् ॥ ६ ॥

अर्थ— हे भगवान् ! तू कोधने आधीन थये।
 थके म् उर्य । के रे ? ओ ॥ जीवानु भगवतीनु
 लयन राणो थके व विरलज्ज । कोधन आ राजा
 हेम आये रे ? ६

॥ भगवतीपाठ ॥

कोह्वमट्टे भते । जीवे कि वधइ वि
 पक्केड वि चिणोड कि उरचिणोड । गोयमा ।
 कोह्वमट्टेण जीवे आउअरज्जाओ मत्तकम्म-
 पगडिओ मिहिल्लवधणवट्ठाओ धणिथवधण-
 द्वाओ पक्केड । हम्मफाल्लिडिआओ दीह-
 आओ पक्केड । मदाणुभागाओ

तिष्ठाणुभागाओ पक्खेइ । अप्पपेयमगा बहु-
 पेयमगाओ पक्खेइ । आउअं च ण कम्म मिअ
 वधइ मिअ नो वधइ । अमाथापेआणज्ज च ण
 कम्म भुज्जो भुज्जो उव्वचिणइ । अणाइय च ण
 अणवयग्ग दीहिमद्ध चाउरंत ममारकांतर
 अणुपरियट्ठइ ॥

— त्राया —

क्रोधवशात् भगवन् । जीव किं यन्नाति किं
 प्ररुरोति किं चिनेति निमुपचिनेति ? गौतम !
 क्रोधवशान्नो जीव आयुष्कर्मवर्जः सप्त कर्मप्रकृतो
 शिथिलवधनरद्धा घनवधनवद्धा प्ररुगतिः । स्वका-
 म्ब्वितीर्दीर्घकाम्ब्वितीः प्ररुगेति । मदानुभागा
 तीत्रानुभागा प्ररुरोति । अल्पप्रदेशका यद्-
 प्रदेशका रुरोति च । आयुष्कर्म स्यात् यन्नाति
 स्यान् नो यन्नाति । ज्ञातावेदनीय च कर्म भूयो भूय

[૧૦]

મર્મહિમિ મરુત્તાર
દીનમણો દુલિત્તરુ તુમ ॥ ૮ ॥

છાયા— રે જીર ! કપાયદુનાગનેન
દમ્મે નાગિત્તરુદગારે ।
મરુત્તાર મરુત્તાર
દીનમણો દુલિત્તરુ તુમ ॥ ૮ ॥

અર્થ— રે જીર ! કપાયદુની આગિત્તરુ કઠીને
આગિત્તરુ દમ્મે આગિત્તરુ તુમ બનાવવીમા દીનમણ
વાળો થઈને દુખીયાની માફક બનીશ ૮

કહય ત્વિય પચ્ચસ્વ
દુલ્લભિણ તુલ્લભિણ મગસ્સ
જ પુણ પગમિ લોણ
ત જાણડ જીર ! મલ્લન્તુ ॥ ૯ ॥

છાયા— કહેવ પ્રત્યક્ષ
દુલ્લભિણ તુમ મલ્લન્તુ ૯

યન્ પુન પર્મિન્ લાકે
તજ્ઞાનાતિ જીવ ! સર્વત્ ॥ ૯ ॥

અર્થ—હે જીવ ! જોધને આધીન એવા તને
પ્રથમ તો આ દેખાતુ દુખ અહિજ અત્યક્ષ છે,
અને વળી પંગોલે મળધી જે દુખ ગ્રામ થવા
મંભવ છે, તે દુખને તો મર્વજન બાણે છે. ૬

ન મુણતિ પરં અણં
કયમકય સુંદર ચં ડ્યરં મ્મ ।
ધણમિત્તનાસમરણ
વૈર ન ગણતિ કોહંધા ॥ ૧૦ ॥

ઝાયા— ન જાનન્તિ પર આત્માન
કૃતમકૃત મુદર ચેતર વા ।
ધનમિત્રનાશમરણ
વૈર ન ગણયન્તિ ક્રોધાન્ધા ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—ક્રોધધડી અધ બની ગયેલા પુરુષો પરને

ગાયા— ગર્જિત ગમીપત્ર—
 સ્તપો-નિયમ-ગ્રહાર્યામિ
 યા યત્ તત્ત્વં વર્ગં દુર્ન
 ઉત્તમાગ્ય માગપત્રે ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—તપ-નિયમ-ગ્રહચર્ય ઉપી શમીના
 પાદડા વડે કઠીને જે કાઈ એકકુ કર્યું, તેને કસલ
 કરતો થકો તુ માગના પાદડા વડે કઠીને ઉડાડ મા
 શમીના પત્ર બાદુ નાના હોય છે તેના વડે બાદુ બુજ
 એકકુ થાય છે તેને આગ વૃક્ષના બાદુ મોટા પાદડા
 વડે ઉડાડના મળુમા ઠાડી તથા છે ૧૩

પદ્મ સુઅ ધગ્ધ વય
 કુળત તત્ત્વં ચગ્ધ વમ્બેરાઈ ।
 તદ્ધિ તય સધપિ હ
 નિગ્ધય કોદ્ધમગસ્મ ॥ ૧૪ ॥

ગાયા— પન્નુ શ્રુત થરતુ વ્રત
 રગ્ધાનુ તપશ્ચાનુ વ્રધાર્યામીન ।

તથાપિ તત્ સર્વમપિ ગત્
નિરર્થક ક્રોધવગગમ્ય ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—શૂન ભણેા. યન ધારણુ કરે, તપ કરે.
અશ્વર્યાદિક આચરે. તેપણુ તે મર્વ ધર્મકાર્ય. ક્રોધને
આધીન થયેલા પુતપતુ નિરર્થક થાય છે. અર્થાત્
ક્રોધ કરવાથી મર્વ ધર્મકાર્યનો મહત્ત્મા નાશ
થાય છે ૧૪

જહ જલહ લોએ જલહ
કુસત્થપવણાહઓ કમાયગ્ગી ।
તં ચુલ્લં જ જિણવયણ-
વારિમિત્તો વિ પજ્જલહ ॥ ૧૫ ॥

છાયા— યદિ જ્વલતિ લોકે જ્વલતુ
કુશાસ્રપવનાહત રૂપાયાગ્નિ ।
તદાશ્ચર્યં યદ્ જિનવચન-
વારિમિત્તોઽપિ પ્રજ્વલતિ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—કુશાસ્ર ઉપ પવનથી હણાયેલો

સુહગુરુઝવણસસ ય

અવસાણ ઇરિમ 'જીવ' ॥ ૧૭ ॥

છાયા— પઠિતસ્ય તમ્ય નાતમ્ય
તમ્ય મિઢાતશુદ્ધબોધસ્ય ।

શુભગુરુપદેશમ્ય ચ

અવસાનમીર્ણં જીવ ! ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—હે જીવ ! તે બાણેલ તથા તે બાણેલ તથા
તને થયેલ મિઢધાતનો શુદ્ધ બોધ તથા શુભ શુદ્ધનો
ઉપદેશ તે મર્વતુ પગિણામ શુ આવુ આવ્યુ કે ?
અર્થાત્ એ બધુ છતાં પણ તુ કાંઈ તજીને સમતા
(ક્ષમા) ને બહુ શક્તો નથી ? ૧૭

અપ્પવિમુદ્ધિનિમિત્ત

કિલિસ્સમે તા ચણ્ણુ કોવરિઝ ।

વિમલત્તમહિલ્લમ્મનો

કઠ્ઠ મજ્ઞસિ પંહિલ્લજલંમિ ॥ ૧૮ ॥

૩પી અગ્નિ જો લે કમા બળે તો તે શક્તે બળે, પણ
તે જિનેશ્વરના વચન ૩પી પાણીવી છાંટેલા પળ
કપાય ૩પી અગ્નિ બળે તે આશ્ચર્ય છે ૧૫

હયમઘ્ઘાણં નાણ
હયમઘ્ઘાણ મણુસ્મમાહ્ણ ।
જ કિર લઘ્ઘવિગ્ગા
વિચિદ્ધિમો વાલગાલુષ ॥ ૧૬ ॥

છાયા— હતમસ્માક જ્ઞાન
હતમસ્માક મનુષ્યમાદામ્પમ્ ।
યન્ કિલ લઘ્ઘવિવગ્ગા
વિચિદ્ધામહે ગાલગાલ ડર ॥ ૧૬ ॥

અર્થ—અમારૂ જ્ઞાન હણાયુ, તથા અમારૂ મનુષ્ય
પણુ પણુ હણાયુ, કારણ કે અમે નિશ્ચે વિવેક મેળવ્યા
છતા અજ્ઞાની બાળકના માફક ચેષ્ટા કરીએ છીએ ૧૬

પદ્મિઅસ્મ તસ્મ મુણિઅસ્મ
તસ્મ સિદ્ધાતસુહૃદોહસ્મ ।

અર્થ—હે જીવ ! એક પોતાના હૃદયને પણ શાંત
કરવામા જો તારી શક્તિ નથી, તો તારાથી પરભવ-
મા હેરાન કરનારા મોટા ગત્રુ કામ ક્રોધાદિકનું
નિવારણ શીઘ્રે થશે ? ૧૯

સર્વોવિ ઇહ પસંતો
પસંતજનમઙ્ગલસઙ્ગિ સંતો ।
સદ્ કોવકારણે જો
અક્રોધણો સો ઇહ પસંતો ॥ ૨૦ ॥

ઝાયા— સર્વોઽપીઠ પ્રગાત
પ્રગાતજનમઙ્ગલસસિયત મન ।
સતિ કોવકારણે યો—
ઝક્રોધન' સ ઇહ પ્રગાત' ॥ ૨૦ ॥

અર્થ—આ લોકમા શાત જનોના મધ્યમા રહેલા
તો મર્વ જન શાત હોય છે, પણ ક્રોધના કારણે ઉપ-
સ્થિત થયે છતે જેને કિચિત્ પણ ક્રોધ ન ઉત્પન્ન
થાય તેજ ખરેખરે શાત છે. ૨૦

છાયા— આત્મવિશુદ્ધિનિમિત્ત
 ત્રિવિધસિ તતસ્ત્યજ પ્રાધરિણુમ્ ।
 વિમલત્વમભિરૂપત
 યથ મજ્જસિ પરિગ્જજ્ઞે ॥ ૧૮ ॥

અર્થ—હે શુભ ! આત્માની વિશુદ્ધિ માટે તુ
 કલેશ પામે છે તો ક્રોધ રૂપ ગતિનો ત્યાગ કર
 નિર્ભળ થવાને ઇચ્છતો તુ કાલવત્તાળા નજમા શા
 માટે છુટે છે ? ૧૮

૧
 એગસ્મવિ નિઃશ્ચિત્તયસ્મ
 જીવ ! વિનિગારણે જહ ન મત્તી ।
 તા કહ નુ પારમ્ભવિઃ
 મહારિવિનિગારણ તુજ્ઞ ॥ ૧૯ ॥

છાયા— એકસ્યાપિ નિઃશ્ચિત્તયસ્મ
 જીવ ! વિનિગારણે યન્નિ ન મત્તિ ।
 તાવત્ કથ તુ પારમ્ભવિઃ
 મહારિવિનિગારણ ત્વ ॥ ૧૯ ॥

[૧૯]

અર્થ—હે જીવ ' એક પોતાના હૃદયને પણ શાત કરવામા જો તારી ગડિત નથી, તો તારાથી પરભવ-મા હેરાન કરનાગ મોટા શત્રુ કામ કોધાદિકનુ નિવારણ શીરીતે થશે? ૧૯

સદ્બોધિ રહ પસંતો
પસતજનમજ્ઞસઠિઠ સંતો ।
મહ ક્રોધકારણે જો
અક્રોધણો સો રહ પસંતો ॥ ૨૦ ॥

છાયા— સર્વોડ્ડીદ પ્રજ્ઞાંત.
પ્રજ્ઞાંતજનમધ્યસથિત સન્ ।
સતિ ક્રોધકારણે યો—
ડક્રોધન. સ રહ પ્રજ્ઞાંત' ॥ ૨૦ ॥

અર્થ—આ લોકમા શાત જનોના મધ્યમા રહેલા તો મર્વ જન શાંત હોય છે. પણ ક્રોધના કારણે ઉપ-સ્થિત થયે છતે જેને દિશિત પણ ક્રોધ ન ઉત્પન્ન થાય તેજ ખરેખરે શાત છે. ૨૦

[૨૦]

જડ સ્વમસિ દોમતે
 ના તુહ સ્વતીઈ દોઈ અવગામો ।
 અહ ન સ્વમસિ ના તુહ
 અસિસયાઈ સ્વતીઈગારો ॥ ૨૧ ॥

ગાયા— યદિ શામ્યસિ દોપવત—
 સ્તતસ્તવ શાત્યા ખવયવરાગ ।
 અથ ન શામ્યસિ તર્જિ તર
 અરિપયાદિ શાત્યા વ્યાપાર ॥ ૨૧ ॥

અર્થ—જો તુ દોપવતોને ખર્ચાગ (કામા કૌશ) તોજ તારો કામાનો વ્યાપાર થશે પણ જો તેને નહી ખરે તો તારો કામાનો વ્યાપાર વિપય વિનાનો થશે, અર્થાત અપગંધીને સ્વમા કુન્વી તેજ કામાનો વ્યાપાર છે, અન્યથા તેના વ્યાપારની પ્રવૃત્તિજ નથી ૨૧

જડ સ્વમસિ તો નમિજ્ઞામિ
 ઝજાઈ નામણિ તુહ મમામમણો ।

અહ ન સ્વપ્નસિ ન નમિજ્ઞસિ
નામં પિ નિરત્યય વહસિ ॥ ૨૨ ॥

છાયા—યદિ ક્ષામ્યસિ તર્હિ નમ્યમે

શોષતે નામાપિ તવ ક્ષમાશ્રમણઃ ।

અથ ન ક્ષામ્યસિ ન નમ્યમે

નામાપિ નિરર્થક વદસિ ॥ ૨૨ ॥

અર્થ—હે જીવ ! જો તું ક્ષમા કરીશ તો તું
અન્યથી વદાઈશ અને તારૂં ક્ષમાશ્રમણુ નામ પણ
શોષશે, અને જો ક્ષમા નહીં કરે તો અન્યથી વદાઈશ
નહીં અને ક્ષમાશ્રમણુ એ નામને પણ ટેગટ વહન
કરનારો કરીશ. ૨૨.

દદ્ધો અ તવો કુમિઓ અ

સંયમો મઙ્ગલિઅં ચ ચારિત્ત ।

દારવિઅં મામન્ન

સહિરુમાન્ વહનેણ ॥ ૨૩ ॥

[૨૭]

શ્રાયા-- ત્વમ્ વ મપો મશ્ન-
 મશ્નમા મશ્નિન ૧ તામિષ્ણ ૧
 દામિતિ તામ-ય
 પ્રાધરણાય રક્તા ॥ ૨૩ ॥

અર્થ—તે હુવ ' મેધને વદન કુંડના એવા તે
 નપને બાળી દીધું અવચનો નામ કયો, આગ્નિ
 મયિત કયું અને અમામપાઃ પેદા નાપયુ-અર્થાત
 કોધથી તાઉ અર્વ નદ થયુ ૨૩

રોહાનલ્પમગાણં
 વમમામયમારિયાણ ય દ્યતિ
 રૂપ્ય ત્રિજ દોમગુણા
 નાયમચત્તારિમદ્વિતિ ॥ ૨૪ ॥

શ્રાયા-- રોહાનસ્વગાના
 વમમામયમારિયાણા ૧ મયતિ ૧
 રૂપ્ય ત્રિજગુણા
 નાયમચત્તારિમદ્વિતિ ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—કોથરૂપ અગ્નિને વગ થયેલા અને પ્રશમ રૂપ અમૃતથી ભાવિત થયેલા મનુષ્યોને દોષ અને ગુણ આ સોકમાજ પ્રત્યક્ષ જણાય છે તેની ઉપર અચ્ચકારી ભદ્રાનુ દ્રષ્ટાત છે. તે નીચે પ્રમાણે—

અચ્ચકારી ભદ્રાનુ દ્રષ્ટાત

એકદા “મુનિપતિ” નામના રાજપિતૃ ગરીર કોઈ મૃતકને કહેલા અગ્નિદાહના અગ્નિથી દાઝી ગયું તે ખબર ગોવાળીયાઓએ “ઉજ્જયની”માં રહેનારા “કુચિક શેઠ” ને આપ્યા તે ઉપરથી કુચિક શેઠ ત્યાં ગયા અને મુનિપતિ મુનિને પોતાને ઘરે તેડી લાવ્યા, પછી ત્યાં રહેલા બીજા મુનિઓને તેણે તે વાત કરી મુનિઓએ કહ્યું કે—‘અમારા યોગ્ય કાર્ય હોય તે અમને જતાવો.’ કુચિક શેઠે કોઈ ઉત્તમ વેદને બોલાવ્યો અને તેને ગુ ઉપચાર કરવાથી મુનિને આરામ થશે ?’ એમ પૂછ્યું. તેવારે વેદ ઉત્તર આપ્યો કે—“મુનિનું શરીર અગ્નિથી દગ્ધ થયું છે, માટે લક્ષપાક તેલ લાવીને તેનું વિલેપન

કરો કે જેવી તેમને મુખ થશે ' રૂઢના એવા વચન
મામળીને કુચિતે પૂછ્યું, તમપાક નેડ ક્યા મળશે ?
તેણે ઉત્તર આપ્યો કે- "અન્ય કારીબદ્ધાને ઘર તે
તેવ છે માટે ત્યાંથી મળશે ' તે ઉપરથી જો માધુને
ત્યા તેજ લેવા મોકલ્યા, મુનિને આવના લેઈ અન્ય-
કારીબદ્ધા આમનથી ઉભી થઈ, તેમને વદના કરી
પૂછવા લાગી- ' હે દેવામિ ' આજે માટે ઘર પધારી
મને પવિત્ર કરી, મને શી આના છે ? ' તેવારે
માધુએએ મર્વ વાત કહી તે ઉપરથી અન્ય કારી-
બદ્ધા ધણેા હર્ષ પામી અને પોતાની દામીને માધુને
અર્પે તેજ લાવવાનું કર્યું

હવે એવું બન્યું કે, જોગ મમયે નાધર્મ હરે
અવધિજ્ઞાનથી લાણીને પોતાની મમામા અન્ય કારી-
બદ્ધાની સમાની મગસા કરી 'મને કર્યું' કે, "આજના
સમયે જોગમિની નગરીમા રહેનારી અન્ય કારી-
બદ્ધાના સમાન બીજી કાંઈ સમાવત નથી " પછી તે
વાતની અમરથી કોઈ એક દેવ અન્ય કારીબદ્ધાને
ઘર આવ્યો અને મુનિને વલોગવવા માટે લાવતી
દામીના હાથમાથી લક્ષપાક તેવના ત્રાપુ કુલ તેણે
અદશ્યપણે રહીને પાડીને બાગી નાખ્યા, તે ઉપરથી
સમામા તરફર એવી અન્ય કારીબદ્ધા પોતે ઉઠીને

બાઈ ગહેલો એક કુલ માધુને વહોગવવા આવી, તેથી તેના અમ્યકત્ત અને ગીલના પ્રભાવથી તે દેવતા તે કુલ ભાગી ગયો નહીં, પછી તેણે માધુને તેલ વહોરાવ્યું તેવારે માધુઓએ કહ્યું — “ મહાનુભાવ ! અમારા માટે તેલ લાવતા દામીના હાથમાથી ત્રણ કુભો ભાગી ગયા છે, મારે તેના ઉપર ક્રોધ કરવો નહીં.” તેવારે અમ્યકાગીએ કહ્યું — ‘ ભગવન્ ! મેં ક્રોધનું કળ આજ ભવને વિષે અનુભવ્યું છે, તેથી હવે હું કોઈ ઉપર ક્રોધ કરતી નથી ” માધુઓએ કહ્યું કે “ તમે ક્રોધના કળને અનુભવ કેવી રીતે કર્યો છે તે કહે ’ તેવારે અમ્યકરીએ કહ્યું કે —

આ ઉજ્જયિની નગરીમા “ ધન ” નામનો શ્રેષ્ઠ વમતો હતો, તેને શીળ ગુણે કરીને મુગોભિત “ કમળશ્રી ” નામની સ્ત્રી હતી, તેને માન પુત્રો ઉપર મર્વ બાધુવર્ગને ઘણીજ વહાલી એવી “ બટ્ટા ” નામની હું આઠમી પુત્રી થઈ પિતાએ ઘરના મર્વ માણુઓને કહ્યું કે — “ કોઈએ અમ્યકાગીને કુકારો દેવો નહી ” તેથી માટે નામ અમ્યકરી પડ્યું, પછી હું પાચ વગમની થઈ એટલે માતાપિતાએ મને અધ્યાપક પામે બણવા મોકલી, અનુભવે હું મર્વ કળાઓનો અધ્યાસ કરતા કરતા યાવન અવસ્થામા આવી પહોંચી,

ત્યારે માગે પિતાએ કહ્યું - "તે પડે જાના જ્યેન
 પ્રમાણે કરશે અને ક્યારે પણ નેને દુ મારું નહીં કરે
 તેને નું આ માઠી પુત્રી પગલાવીશ ' નેથી ધાનુ
 પુરોગો લેયા. પરંતુ તે વાન ગાળે કમુલ કરી નહીં
 જોવામા આ નારીના મુનુદિ ' ન મના પ્રધાને
 " નું ક્યારે પણ નેને દુ કારા નહીં કરે ' એમ
 કમુલ કરવાથી પિતાએ મને તેની નાથે મોટા ઉત્તમ
 પૂર્વક પરાજાવી પ્રધાન પરાનીને યેર આવ્યા પછી
 હું તેની માથે દેવના મરણુ મુખ અનુભવવા તારી
 પ્રધાન માગે આજ્ઞાકરી હતો નેથી મેં નેને કહ્યું
 કે, "તમારે હ મેશા જે થડી દિવસ દેય ત્યારે યેર
 આવતું " તે ઉપરથી પ્રધાન નિત્ય વહેતો યેર આ-

હતી તોપણ બોલી નહીં, તેથી તેણે ફરીથી કહ્યું
 “ત્રિયે ! હું તારો અનુચર દ્વારમંત્રીએ ઉભો રહ્યો
 છું, માટે દ્વાર ઉઘાડ.” એ પ્રમાણે તેણે બહુ બહુ
 પ્રકારે વિનંતિ કરી, પણ એ દ્વાર ઉઘાડ્યું નહીં.
 તેથી મંત્રી બોલ્યો, “અરે ! તને આવી ક્રોધવાળી
 બાણુતો હતો છતાં એ કેમ અગીકાર કરી ?” આવું
 તેનું વચન માલગીને એ તત્કાળ દ્વાર ઉઘાડ્યું અને
 ક્રોધથી પિતાનું ઘર તરફ ચાલી. માર્ગમાં ચોરોએ મને
 પકડી અને મારા મર્વે આસપણો ઊતારી લીધા.
 વળી તેઓએ મને એક પદલીપતિને ત્યાં વેચી, તેથી
 તે પદલીપતિએ મારા પ્રત્યે કામભાવનું ચિત્તવન
 કર્યું, પરંતુ એ તેનું વચન માન્યું નહીં, તેથી તેણે
 પોતાની માતા પાસે કહેવરાવ્યું. તોપણ હું તિલમાત્ર
 ચળાયમાન થઈ નહીં, તેવારે તેણે મને ક્રોધથી લાત,
 પાદુ, ગડદા પ્રમુખે ઘણી મારી, તેથી તેની માતાએ તેને
 કહ્યું, “રે વત્સ ! મતી માથે બળાત્કાર કરવો નહીં.
 કારણ કે, મતીઓ પોતાના નિર્મળ એવા શીળમતના
 પ્રભાવથી દુષ્ટ નરને દ્રષ્ટિ માત્રથી જ દહન કરી નાખે
 છે તે વિષે દ્રષ્ટાન માબળ

એક વનમાં તાપઓનો આશ્રમ હતો, ત્યાં ક્રોધ
 એક પગિશાળકે વસતો હતો, તેને અજ્ઞાન કબ્જ વડે

અર્થ—સ્પર્શે દ્રિયના દોષથી જતુ વનના સૂપર
પણાને પામે છે ૭-૬૫ ઇદ્રિયના લોચુપી વાઘ થાય ૬
પ્રાણુ ઇદ્રિયના વગથી સમ્પલ * વિગેરે થાય છે (૭)

નયર્ણિદિષ પયગા, કૃતિ મયા સત્રણદોસેણ ।

વપ્ પચત્રિ નિદળ, વયતિ પર્ચિદિષદિ પુર્ણો ॥૮॥

અર્થ—જતુ ઇદ્રિયના દોષથી પતગીયા થાય છે,
શ્રોત્ર ઇદ્રિયના દોષથી મૃગ થાય છે, આ પાચ પ્રકારના
પ્રાણીએ પાચ ઇદ્રિયન દોષથી વાગ વાર મરણ પામે ૬ (૮)

જત્યય વિમય ગિરામો, કસાયચામો ગુણેમુ મશુરામો ।

કિરિયામુ અપમામા સો ધમ્મો મિમ્મહા લોપ ॥૯॥

અર્થ—જે ધર્મમ વિપચે ૮પર જે ૧૦૫ હોય, કયા
ધર્મે ત્યાગ હોય, ગુણે ઉપર પ્રીતિ હોય અને ક્રિયા
કરવામા અપમાદ હોય, તે ધર્મ લોકને વિષે મોક્ષ મુખને
કરનારો થાય છે (૯)

॥ इति इन्द्रियविचारनिरोधकुट्टकम् ॥

* આ અવ. પ્રજાદ્રિયના યોગે મૃત્યુ પામે તેવી
શક્તિના ત્રાદ્રિય વિશેષ મમજવા

अध्यात्म वावनी

- मायाजाल तु मूक पर, श्रुत चारित्र विचार, १.
 भवजल तारण पोतसम, धर्म हियामा थार १.
 धर्म धरती धन सपजे, धर्म सुखिया होय, २.
 धर्म धन बाधे घणो, धर्म करो जग सोय २.
 धर्म करे जे माणिया, ते सुखिया भवमाय, ३.
 जगमा सहु जीजी करे, आवी लागे पाय. ३.
 धर्म धर्म सहुको करे, धर्म न जाणे कोय, ४.
 धर्म शब्द जगमा धडो, वीरला बुझे कोय ४.
 आत्म साखे धर्म जे. त्या जननु शु काम, ५.
 जनमनरजन धर्मनु, मूल न एक बदाम ५.
 पावे तब तो सब रुहे, तब लग रुढो न जाय, ६.
 मन ते मेरो मसमरो. भडके भागी जाय ६.
 मनुष्य होणा मुश्कील है, तो सिद्ध कीहसे होय, ७.
 माधु हुआ तब सिद्ध भया, रुहेणी न रही होय. ७.
 माधु भया तो क्या हुआ, न गया मनरा द्वेष. ८.
 ममतामृ चित्त लायके, अतर दृष्टि देख

- चेतनसँ परचो नहि, क्या हुवा उत्तार
 शानि बिदुणा खेतमें, क्या बनाड बाड ९
- आतम अनुभव वामनी, कोडरु नरनी रीत,
 नाक न पसर जामना, रान ग्रह परतीत १०.
- जिनवाणी नित्ये नमु, पीजे आतम शुद्धि,
 चिदानन्द मुख पामीए, मिटे अनादि अशुद्धि ११
- शुद्धान्तम नरसन जिना, र्म न उट सोय,
 ते कारण शुद्धान्तमा, दरसनस गिर होय १२
- आतम अनुभव तीरमें मिटे मोर भगारः
 आप रूपम जल्दहरे, नहीं तम अन अपार १
- ते आतम त्रिरिग रया, राहीज अतर नाम,
 परमात्म तिहा तिमरा, मो अनन गुणराम १४
- शुद्गन्तम गता रह, जाते पह नितान,
 तम लाभ जेमे गयो रहिगतम अभिधान १५
- शुद्गन्त मन्त्रमभीपर मने अरगत नव
 ननु आगत यु गडो, जान भन पन नव १६.
- रहिरातम तेज आत्ममा, अतर आतम रूप
 परमात्मने यावता प्रगत मिद मरूप १७

- पुद्गल भाव रचि नहि, तापें गहे उदास,
 सो आतम अतर लहे, परमानन्द प्रकाश १८
 सिद्ध सत्पुं जो रहे, पण मरु न देखे रूप,
 अतर दृष्टि विचारता, एमें सिद्ध अनुप १९
 अनुभव गोचर यमुको, जाणे नदि जाल्हाद
 रुग्ण मृगणमें कटु नहि, पामे परम जाल्हाद २०
 आतम परमातम हुजे, अनुभव रस मगते,
 द्वैत भावमळ निसरे, भगवतनी भगत, २१
 आतमसंगे विलसता, प्रगटे वचनातीत
 महानन्द रस मोरळा, सरळ उपाधि रहित २२,
 सिद्ध सत्पुं आतमा, समतारस भरपूर
 अतर दृष्टि विचारता, प्रगटे आतममग ३
 आपे आप विचारता, मन पाम विसराम
 रसाम्बाद सुख सपजे, अनुभव ताको नाम २४
 अनुभव चिंतामणि रतन, अनुभव ह रम्यरूप
 अनुभव मारग मोक्षको, अनुभव शुद्ध सत्पुं २५
 चिदानन्द चिन्मय मढा, जिविल भाव अनत,
 निर्मल ज्योति निरजनो निगम्य भगवत,

- એત રમલ પરપક્ષી, નિ સંગે નિરલેપ
 જિહા વિભાવ દુરભાવનો, નદિ લવલેશ ક્ષપ ૨૭
 જ્યુ નવનીતથી જલ ઝલ, તવ છૂત મગટ ગ્વાસ,
 ર્યુ અતર આતમ થકી, પર્યાતમ પગરાશ ૨૮
 શુદ્ધાત્મ ભાવે રહ્યો, મગટે નિર્મલ જ્યાત
 નિષુલ્લભ શિર ગુગદ્રમણિ, તયા વાપ મગ ઝોત ૨૯
 નિજ સરુષ રહતા થરા, પરમ સ્વરૂપ ભાસ,
 સહજ ભાવથી સપજે, ઔર તે યચન વિગાસ ૩૦
 અતરગણિ દેશીય, પુદ્ગલ નેનન રૂપ,
 પરપણિતિ દામ વેગલી, ન પદ તં મવરૂપ ૩૧
 અતરગત જાણ્યા વિના, કે પદર મુનિવેગ,
 શુદ્ધ ક્રિયા તત્ત નવિ હુલ, ઇમ જાણી ધરો નેશ ૩૨
 અતરગતની વાતહી, નવિ જાણે મતિગથ,
 કેવલ લિંગપારી ગણો ન રરા કાર મસગ ૩૩
 અતર આત્મસ્વભાવ છે, તે જાણે મુનિરાય
 કર્મ મેલ દૂરે કરે, ઇમ જાણી મનમાય ૩૪
 આતમ વસ્તુસ્વભાવ છે, તે જાણે રૂપિરાય,
 ન યાતમવદી વહે, ઇમ જાણ્યા ચિત્તમાય ૩૫

- आत्मपाने गमनता, गमता आत्मस्वभाव,
 अष्ट कर्म दूरे कर, प्रगटे शुद्ध स्वभाव ३६
- लाख क्रोड वग्ना लगे, प्र आये कूर कर्म;
 ज्ञानी मास उसासमा, फडे ते दुष्कर्म ३७.
- अतर मैल सय उपसमे, प्रगटे शुद्ध स्वभाव,
 आव्यायाध सुख भागवे, करी कर्म अभाव ३८
- अक्षय रिद्धि लेवाभणी, अष्ट कर्म कर दूर,
 अष्ट कर्मना नाशपी मृत्यु पाये भरपूर ३९.
- सतोपी ज सदा सुखी, सदा सुधारसलीन,
 इद्रादिक तस आगळे, दीसे दुखीआ दीन ४०
- जे सुख नहि मुररायने, नहि राजा नहि गण;
 ते आत्मसुख अनुभवे शम सतोप पसाय ४१
- मुरना सुख त्रिहुकाळना, अनत गुणा ते कीध,
 अनत वर्ग रगित रगा, तो पण सुख समीध. ४२
- ते सुखनी इच्छा करो, तो मूको पुद्गळ सग;
 अल्प सुखने कारणे, दुख भोगवे अनत ४३
- प्यारो आत्मस्वरूपमें, न्यारो पुद्गळ लेख,
 मो परमात्म जाणीए, नहि तस भवको लेख ४४.

नामात्म वरिरातमा, थापना कारण जेह,	
मो अतर द्रव्यातमा, परमात्म गुणरेह	४५.
भावात्म मो देखीण, र्म मर्मको नाग	
भो ररणा भगवतरी, भावे भाव उदास	४६
परम आशतम ने लखे, सद्गुण केरे सग	
तिणहु भर सफळो हावे, भविहड प्रगटे रग	४७
धर्म व्यानको हेतु हे, शिवसाधनरा ग्वेत,	
एसो जरसर फय मिले, चेत जके तो चेत	४८
यक्ता श्रिता सर मिले, प्रगटे निजगुण रूप,	
अखे रजजानो ज्ञानको, तिन भुवनको भूष	४९
अष्ट कर्म जन दाहक, लय सिद्ध जिनचद,	
ता समजो अप्पा गणे, ताकु बदे उद	५०
कर्मरोग औषध समी, ज्ञान सुधारस टष्टि,	
शिवसुख अमृत सरसर, जय जय मय्यगु ऋष्टि	५१
ज्ञानवृष सेरो भविक, चारित्र समस्तित मृ,	
अमर अगम फलपद लहो, जिनरपद अनुकूल	५२

इति अथात्म वाचनी

[४१]

श्री चिदानंदजी कृत

पुद्गल गीता

सतो देखीए ने परगट पुद्गल जाल तमामा-एआकणी
 पुद्गल खाणो पुद्गल पीणो, पुद्गलहुथी काया, -
 वर्ण गथ रस फरस सहु ए, पुद्गलहुकी माया-सतो. १
 खानपान पुद्गल ही वनावे, नही पुद्गल विण काय,
 वर्णादिक नही जीवमें ने, दीनो भेद बताय-सतो २
 पुद्गल काळा निला राता, पीला पुद्गल होय,
 धवळ युत ए पच वरण गुण, पुद्गलहुका जोय-सतो. ३
 पुद्गल विण काळा नहीं ने, नील रक्त अरु पीत,
 श्वेत वर्ण पुद्गल जिना ने, चेतनमें नही मित्त-सतो. ४
 सुरभिगध दुरगधता ३, पुद्गलहुमे होय,
 पुद्गलका परसग विना ते, जीवमाहे नचि जोय-सतो ५
 पुद्गल तीखा रुडवा पुद्गल, फुनि कसायल रुडीए,
 खाटा मीठा पुद्गल केरा, रस पाचु सर्दहीए-सतो. ६
 शीत उष्ण अरु फाटा कोमल, हलुवा भारी सोय,

चिकणा रखा आठ फरस ७, पुद्गलहुमें होय-मतो ७
 पुद्गळथी न्यारा सदा जे, जाण अफरसी जीव,
 ताका अनुभव भेदज्ञानथी, गुरूगम करो सदीव-सतो. ८
 क्रोधी मानी मायी लोभी, पुद्गळ रागे होय,
 पुद्गळ सग विना चेतन ए, शिखनायक नित जोय-स ९
 नर नारी नपुंसक वेदी, पुद्गळके परमग,
 जाण अवेदी सदा जीव ७, पुद्गळ विना अभग-स १०
 मूढा गळा तरण धया ने, पुद्गळका सग धार,
 त्रिहु अवस्था नही जीवम, पुद्गळ सग निवार-स ११
 जन्म जरा मरणादिष चेतन, नानाविध दुख पावे;
 पुद्गळ सग निवारत तिणदिन, अजरामर होय जावे-स १२
 पुद्गळराग करी चेतनहु, होत र्मको उध,
 पुद्गळ राग विसारत मनथी, निरागी निर्ध-स १३
 मनचक्याय योग पुद्गळथी, निपजाव नितमेव,
 पुद्गळ सगविना अगेगी, थाय लही निज भव'-स १४
 पुद्गळ पिंडधकी निपजावे, भडा भयकर रूप
 पुद्गळका परिहार मियाथी, होय आपसरूप-स १५
 पुद्गळ रागी थड धरत निज, दह गेहथी नेह,

पुद्गल राग भाव त्रज दिलथी, जिनमें होत विदेह^१—स १६
 पुद्गळपिंड लोलुपी चेतन, जगमें राऊ कठावे,
 पुद्गळनेह निवार पलकमें, जगपति विरुद्ध घरावे—स. १७
 पुद्गळमोह मसगे चेतन, चारु गतिमें भटके
 पुद्गळनेह तजी शिव जाता, समयमात्र नही अटके—स. १८
 पुद्गळ रसरगी जग भटकत, काल अनंत गमायो,
 काची दोय घडीमें निजगुण, राग तजी प्रगटायो—स १९
 पुद्गळ रागे धार अनती, तात मात सुव थइया,
 किसका नेटा किमका वाता, भेद साच जग लहीया—स २०
 पुद्गळ सग नाटक बहु नटवत, करता पार न पायो,
 भवस्थिति परिपक्व थइ तव, सहेजे मारग आयो—स २१
 पुद्गळ रागे देहादिक निज, मान मिथ्यात्वी सोय,
 देहगेहनो नेह तजीने, सम्यग् दृष्टि होय—स २२
 काल अनंत निगोदधाममें, पुद्गळरागे रहीयो,
 दुःख अनंत नरकादिकथी तु, अधिक गहुविध सहियो—स २३
 पाप अकाम निर्जराको उळ, किंचित उचो आयो,
 वादरमा पुद्गळरस वगथी, काल अनंत गमायो—स. २४
 लही धयोपशम मतिज्ञानको, पंचेद्रिय जग लाधी,

વિષયાસક્ત રાગ પુદ્ગલ્લથી, ધાર નરકગતિ સાધી-સ ૨૫
 તાડન મારણ છેદન મેદન, વેદન ગૂઢવિષ પાદ,
 ક્ષેત્ર વેદના આદિ દહને, વેદ મેદ^૧ ટરસાડ-સ ૨૬
 પુદ્ગલ્લરાગે નરકવેદના, વાર અનતી વેદી,
 પૂણ્ય સયોગે નરખર લાઘો, અશુભ યુગગતિ^૨ મેદી-સ ૨૭
 પ્રતિ દુર્લભ દેવનકુ નરખર, શ્રી મિનદેવ ઘસાળે;
 ધવળ સુળી તે વચનસુધારસ, ગ્રાસ કેમ નવિ આળે-સ ૨૮
 વિષયાસક્ત રાગ પુદ્ગલ્લથી, ધરી નરજન્મ ગમાવે,
 કાગ ઉઢાવળ કાજ વિપ્ર જિમ, ડાર મણિ પઢતાવે-સ ૨૯
 દશ દૃષ્ટાતે દોરિલો નરખર, મિનર આગમ ખાર-યો,
 પળ તિળનુ ક્રિમ સ્વચર પહે, જિળ રનકરીજ રસ^૩ ચાર-યો-સ ૩૦
 દારત દૃથા અનોપમ નરખર, સ્વેલ વિષય રસ જૂઆ,^૪
 પીછે પછતાવત મનમાઠિ, જિમ સિંમલસા મૂઆ^૫-સ ૩૧
 કોઈક નર રૂમ વચન સુળીને, ધર્મથકો^૬ વિત્ત લાવે,
 પળ જે પુદ્ગલ આનદી તસ, સ્વર્ગતળા મૂલ્ય ભાવે-સ ૩૨

૧ ત્રણ પ્રકારની નરકની વેદના ૨ ન ક ને તિર્થ થ ગતિ
 ૩ ધનુરાનો રસ ૪ જુગદુ ૫ મિમલરૂક્ષના રૂપ પાકશે
 એટલે ખાઈશ, એમ સુદો વાટ લેઈ રહેવો, પણ તે તો પાક્યા
 ત્યારે અહરથી કે જેવો પદાર્થ નીકળ્યો તથી સુદો પમ્તાણી
 ૬ ધર્મ તરફ

सपमकेरा फल शिवसपत्त, उत्पमति नवि जाणे;
 विनजाणे नियाणा करीजे, गज तज रामभ जाणे-स ३३
 पौद्गलिक मुखरस रसिया नर, देवगति मुख देखे,
 दुष्यहीन थया दुर्गति पामे, ते लेखा नवि लेखे-स ३४
 देवतणा मुख चार अनती, जीव जगतमें पाया,
 निजमुख विण पुद्गळ मुखसेती, मन सतोष न आया स. ३५
 पुद्गलिक मुख संवत अहनिश, मन इद्रिय न ग्रांजे,
 निम घृत मधु आहूनि देता, अग्नि शांत नवि थावे-स ३६
 निम निम अधिक विषयमुख मंचे, तिम तिम तृष्णा दीपे,
 निम अपेयजळ पान क्रिया मी, तृपा कहे किम ग्रीमे-स ३७
 पुद्गलिक मुखना आस्वादी, एह भरम नवि जाणे,
 निम जात्यथ पुरप दिनकरजु, नेज नवि पहिवाणे-स. ३८
 इद्रियजनित विषयस सेरत, वर्तमान मुख ठाणे;
 पण क्रिपाकृतणा फलनी परे, नवि विपाक तम जाणे-स. ३९
 फळ क्रिपाक धर्मी एरज भव, माणहरण दुख पावे,
 इन्द्रियजनित विषयरस ने तो, चिहु गतिमें भरमावे-स ४०
 एहवु जाणी विषय मुखसेती, त्रिमुख रूप नित रहिये;
 त्रिकरण योगे शुद्ध भाव घर, भेद यथारथ लहिये-स. ४१

पुण्य पाप दोष सम करी जाणो, भेद म जाणो कोउ,
 जिय घेडो रचण लोढानी, रघन रूपी दोउ-स ४२
 नळ बळ जळ जिय देखो सतो, उचा चढत आकाश,
 पाठा ढळी भूमि पढे तिम, जाणो पुण्य प्रकाश-स ४३
 जिय साणसी लोढनी रे, सण पाणी सण आग;
 पाप पुण्यनो इणिविध निश्चे, फळ जाणो महाभाग-स. ४४
 अपरोगमें वर्त्तमान दु ख, अर^१भाही आगामी,
 इणविष दोउ दु खना कारण, जाणे अंतरजामी-स ४५
 कोउ कृपमें पडी सुवे जिय, रोउ गिरि सपा स्वाय,
 मरण बड सरिखा जाणिये पण, भेद दोउ रहेवाय-स ४६
 पुण्य पाप पुद्गळ दया उम, जे जाणे समतुल,
 शुभ किरिया फळ नवि चाहे ए, जाण अयातममूल-स ४७
 शुभ किरिया आचरण आचर, घर न ममता भाव
 नुतन बध होय नही इणविष, मथम अरिशिर घाव-स ४८
 बार अनत चक्रिया चेतन, इण अवसर मत चूर;
 मार निशाना^२ मोहरायकी, छातीम मत ऊक-से ४९
 नदी गोळ पापाण न्याय करी, दुर्लभ अउसर पायो,
 चितामणि तज काचन^३सम, पुद्गळयी लोभायो-स ५०

પાવશ્વતા દુઃખ પાવત ચેતન, પુદ્ગલથી લોભાય;
 ભ્રમ આરોપિત વ્યથિત્વિચારત, મરકટ મુઠી ન્યાય-સ ૫૧
 પુદ્ગલ રાગ ભાવથી ચેતન, યિર સરૂપ નવિ હોત;
 ચિદ્રુ ગતિમા ભટકત નિશદિન ડમ, જિમ મમરી વિચ પોત-સ ૫૨
 જડ લક્ષણ પરગટ જે પુદ્ગલ, તાસ મર્મ નવિ જાણે,
 મદિરાપાન છકયો જિમ મગ્ગપ, ^૧ સ્વપર નવિ પિછાણે-સ ૫૩
 નીવ અરૂપી રૂપ ધરત તે, પરપરિણતિ પ્રસંગ,
 વજ્રાત્મમા ઢક ^૨ યોગ જિમ, દર્શિત નાના રંગ-સ. ૫૪
 નિજગુણ ત્યાગ રાગ પરથી યિર, ગહત અશુભ દલ થોપ,
 ધુલ્લ રુધિર તજ ગદો લોહુ, પાન કરત જિમ જોર ^૩-સ ૫૫
 જડ પુદ્ગલ ચેતનકું જગમે, નાના ભાવ નવાવે
 છાલી સ્વાત ઘાથકુ યારો, ય અચરિજ મન આવે-સ. ૫૬
 જ્ઞાન અનત જીવનો નિજગુણ, તે પુદ્ગલ આવરિયો,
 ને અનત શક્તિનો નાયક, તે ઇણે કાયર કરિયો-સ ૫૭
 ચેતનકું પુદ્ગલ યે નિશદિન, નાનાવિષ દુઃખ ઘાળે ^૪,
 પળ પિંજરગત નાદરની ^૫ પરે, જોર કહુ નવિ ચાલે-સ. ૫૮
 ઇતને પર મી જો ચેતનકુ, પુદ્ગલસગ સોઢાવે,
 રોગીનર જિમ હુપથ્ય કરીને મનમા દર્પિત થાવે-સ. ૫૯

જાત્ય પાત્ય કુલ ન્યાત ન જાકુ, નામ ગામ નવિ કોઈ,
 પુદ્ગલ સગત નામ ધરાવત, નિજગુણ સઘલો સ્વોડ-સ ૬૦
 પુદ્ગલકે વશ દાલત ચાલત, પુદ્ગલકે વશ ચોલે,
 રૂઠૂક પેઠા દરૂટર જાણ, રૂઠૂક નયણ નવિ સ્વોલે-સ ૬૧
 મનગમતા રૂઠૂ ભોગ ભોગવે, મુખસઙ્ગામેં મોવે,
 ફરૂર ભૂગ્યા તરૂગ્યા ઘાઘિર, પડ્યા ગલીમેં રોવે-સ ૬૨
 પુદ્ગલના પેઠેદ્રિય વિગટિય, પચેંદ્રી પણુ પાવે,
 લેડવાવત જીવ ઇ જગમેં, પુદ્ગલ સગ વઢાવે-સ ૬૩
 ચઢવે ગુણસ્થાનર મારગના, પુદ્ગલ સગે જાણો,
 પુદ્ગલ માયવિના ચેતનર્મ, મેદ માવ નવિ આણો-સ ૬૪
 પાણી માદ ગલે જે યસ્તુ, જલે અગ્નિ સયોગ,
 પુદ્ગલપિંડ જાણ તે ચેતન, ત્યાગ કરર અરુ સોગ-સ ૬૫
 છાયા આગતિ તેજ ગુતિ સદુ, પુદ્ગલની પરજાય,
 સદન પદન વિવસ ધર્મ ઇ, પુદ્ગલકો કહેવાય-સ ૬૬
 મ-યા પિંડ જેજને વડે, કાલ વિશ્વરી જાય,
 ચરમ નયણ રી દેસિય જે, સદુ પુદ્ગલ કહેવાય-સ ૬૭
 ચોદે રાજનોરુ ઘટઘટ જિમ, પુદ્ગલ દ્રવ્ય મરિયા,
 સ્વય દેશ પરદેશ મેદ તસ, પરમાણુ જિન રહિયા-સ. ૬૮
 નિત્ય અનિત્યાદિક જે અતર, પદ્મ સમાન વિશેષ;

[४९]

साक्षात् समजणनी शैली, जिन बाणीमें देख-स ६९
 पुण गलन धर्मथी पुद्गळ, नाम जिणद वखाणे,
 क्वळ विग परजाय अनती, चार ज्ञान नवि जाणे-स ७०
 शुभथी अशुभ अशुभथी जे शुभ, मूल स्वभावे थाय,
 धर्म पालण पुद्गळनो इम, सद्गुरु दीयो उताय-स ७१
 अष्ट वर्गणा पुद्गळ केरी, पामी तास सयोग,
 भयो जीवरु एम अनादि, वयनरूपी रोग-स ७२
 गहत उरगणा शुभ पुद्गळकी, शुभ परिणामे जीव,
 अशुभ अशुभ परिणाम योगथी, जाणो एम सदीव-स ७३
 एम सयोगे पुण्य सचवे, अशुभ योगथी पाप,
 लहत विशुद्ध भाव जय चेतन, समजे आपोआप-स. ७४
 तीन भुवनमें देखिये सद्गुरु, पुद्गळका निरहार,
 पुद्गळ निण कोउ सिद्ध रूपमें, दरमत नहि विहार-स ७५
 पुद्गळहुके महल गाळीये, पुद्गळहुकी मेज,
 पुद्गळ पिंड नारीको तेथी, सुख विरसत घरी हेज-स ७६
 पुद्गळ पिंड धारके चेतन, भूपति नाम धरावे,
 पुद्गळ उरथी पुद्गळ उपर, अहनिज हुकुम चलावे-स ७७
 पुद्गळहुके चम्र आभूषण, तेथी भूपति काया,
 शुभ, सिद्धामन अमव बनाया-स.

पुद्गळहुका मिला कोट अरु, पुद्गळहुकी खाड;
 पुद्गळहुधी टारु माळा, रचपच तोप उणाड-स ७०
 पर पुद्गळ रागी गइ चेतन, करत महा संग्राम,
 छळ बळ कळ फरी एम चित्त, रागु अपगु नाम-स ८०
 प्रद्वि सिद्धि उके गढ तोडी, जोडी अगम अपार,
 पण ते पुद्गळ द्रव्य स्वभावे, विणसत लग्ने न वार-स ८१
 पुद्गळके सयोग वियोगे, हरख शोरु चित्त धारे,
 अधिरस्तुधिर होव नहोकिम, इणिविध नहिय विचारे-स ८२
 जा तनसो मन गर्व धरत है, तिन तिन रूप निहार,
 ते तो पुद्गळपिंड पठनमें, जळयळ^१ होवे छार-स ८३
 इणविध नान हियामें धारी, गर्व न कीजे मित्त,
 अधिर स्वभाव जाण पुद्गळसो, तजो भनादि रीत-स ८४
 परमात्मधी नेह निरतर, लावो त्रिररण श्रुद्ध,
 पावो गुरुगम नानसुधारस, पूवापर अरिन्द-स ८५
 ज्ञानमान^२ पूरण घट अतर, यथा मिहा परगास,
 सोढ निगाचर तास तज लख, नाठा यइ उदाम-स ८६
 मदज्ञान अतर हगु धारी, पन्हिय पुद्गळ जाळ,
 खीर नीरमी भिन्नता जिम, तिनम कस्त मराळ^३-स ८७

પહવા મદ લહી પુદ્ગલકા, મન સતોપ ધરીજે,
 હાણ લાભ મુશ્વદુઃખ અવસરમેં, હર્ષ શોક નવિ કીજે—સ.૮૮
 જો ઉપજે સો તુ નહિ અરુ, વિણસે મો તુ નાહિ;
 તુ તો અચલ અરુલ અવિનાશી, સમજ દેશ્વ દિલમાહિ—સ.૮૯
 તન મન વચનપણે જે પુદ્ગલ, તાર અનતી ધાર્યા;
 વન્યા આહાર અજ્ઞાન ગહલથી,^૧ ફિર ફિર લાગત પ્યારા—સ
 ધન્ય ધન્ય જગમેં તે પ્રાણી, જે નિત રહત ઉદાસ,
 શુદ્ધ વિવેક દિયામેં ધારી, કરે ન પરકી આજ—સ.૯૧
 ધન્ય ધન્ય જગમા તે પ્રાણી, જે ઘટ સમતા આણે,
 વાદવિવાદ હીયે નવિ ધારે, પરમારથ પથ જાણે—સ.૯૨
 ધન્ય ધન્ય જગમા તે પ્રાણી, જે શુરવચન વિચારે,
 અટ દયાના^૨ મર્મ લહીને, આતમ કાજ મુધારે—સ.૯૩
 ધન્ય ધન્ય જગમા તે પ્રાણી, જેહ પ્રતિજ્ઞા ધારે,
 પ્રાણ જાય પળ ધર્મ ન ચૂકે, શુદ્ધ વચન અનુસારે—સ.૯૪
 શ્મ વિવેક હિરદેમેં ધારી, સ્વપર ભાવ વિચારો,
 કાયા જીવ જ્ઞાન દગ્ દેશ્વત, અહીં કુંચુકી^૩ જિમ ન્યારો—સ.૯૫
 ગર્ભાદિક દુઃખ વાર અનતી, પુદ્ગલ સમે પાયે,

૧ અજ્ઞાનરૂપ ઘેલછાથી ૨ દયાના આઠ પ્રકાર છે

૩ માયની કાચળી

पुद्गल सग निवार पल्लवमें, अजरामर कहलाये-स ९६
 राग भाव धारत पुद्गलथी, जे अत्रिवेकी जीव,
 पाय विवेक राग तजी चेतन, बधन विगत सदीव-स ९७
 कर्मबधको हेतु जीवकु, राग द्वेष जिन भाखे,
 तजी राग अरु राप दियेयी, अनुभव रस कोउ चाखे-स ९८
 पुद्गल सग रिना चेतनमें, कर्म फलक न कोय,
 जिन वायु सयोग बिना जल-माही तग न होय-स ९९
 जीव अजीव तत्त्व त्रिभुवनमें, युगल जिनेश्वर भाखे,
 अवर तत्त्व जे सस ग्या ते, सयोगिन जिन दाखे-स १००
 गुण पर्याय द्रव्य दोउके, जुए जुए^१ दरसाये,
 ए समजण जिनके दिये उतरी, ते तो निज घर आये-स १०१
 पद पचकत अधिक तिरेकठ,^२ जीव तणा जे फहिये,
 ते पुद्गल सयोगयकी सह, व्यवहारे सदेहिये-स १०२
 निहच नय चित्प द्रव्यमें, भद भाव नही होय,
 बध अवधरता नय परखी, इणतिथ जाणा दोय-स १०३
 भेद पचकत त्रीश अधिक-रूपी पुद्गलका जाणो,
 त्रीश अरूपी द्रव्य तणा-जिन आगमथी मन आणो-स १०४
 पुद्गल भेद भाव इम जाणी, परपस्व राग निवारो,

૪ સમજતા રૂપ મોર-અતર્ગત સદા વિચારો-મ. ૧૦૫
 ૫ ન્ય. સ્વાતર જાણી, આળી અતુડ વિવેક,
 ૬ દુગ્ધન રુચ લીનતા ધારે સો તાતા અતિરેક-સ ૧૦૬
 ૭ શર લીનતા ભ્રૂ ભ્રૂ લાડ, ચપલ ભાવ વિસરાડ,
 ૮ શાશવત નહીં જિજ્ઞાસાનક, રહિયે તિહા સમાડ-સ ૧૦૭
 ૯ શાક ત્યાલ રચિયા ન અનુપમ, અલ્પમતિ અનુસાર,
 ૧૦ શક જીવકુ અતિ ઉપગારી, ચિદાનંદ મુગ્ધકાર-સ ૧૦૮
 ॥ इति पुद्गल गीता संपूर्ण ॥

શીખામણુ છત્રીશી

૧ શિખામણુ મજ્જન નગનારી. હેત શિખામણુ મારીજરે,
 ૨ શીખ કહે હેતા શિખામણુ. ભાગ્યદસા પગવારી મુણુને મ
 ૩ શોકવિરૂદ્ધ નિવાર મુઠ વગત વડો વ્યવહાર-મુઠ ૧
 ૪ મુખ બાલક ભયક વ્યમની, કાઠ ને વળી નાડજરે,
 ૫ ભેદમારે મદા મુખ વછો. ચોરની મ ગતી વાગે-મુઠ ૨
 ૬ વેળ્યા માથે વાલુજ ન કરિએ. નીચથુ નેહ ન ધરિએજરે
 ૭ ખાપણુ આવે ઘઘન ભવે, જીવિતને પગહરિએ-મુઠ ૩
 ૮ કામ વિના પરધર નવિ ભાષ્યે, આલે ગાળ ન દીજેજરે,
 ૯ ખલિયા માથે બાધ ન ભરિએ કુદ જ કલહ નવિ દીજે-મુઠ ૪
 ૧૦ દુશ્મનશુ પરનારી માથ, નજીએ વાત એકાતેજરે

[५२]

पुद्गळ सग निवार पल्लवे, अजरामर वडलाये-स ९६
 राग भाव धारत पुद्गळी, जे अविवेकी जीव,
 पाय विचक राग तजी चेतन, वधन विगत सदीवे-स ९७
 कर्मवधको हेतु जीवतु, राग द्वेप जिन भाखे,
 तजी राग अर राप दियेथी, अनुभव रस फोड चाखे-स ९८
 पुद्गळ सग जिना चेतनेमे, फर्म फलक न होय,
 जिम वायु सयोग बिना जळ-माही तरग न होय-स ९९
 जीव अजीव तत्त्व त्रिभुवनमे, युगळ जिनेश्वर भाखे,
 अवर तत्त्व ज सप्त रसा ते, मयोगिक जिन दाखे-स १००
 गुण पर्याय द्रव्य दोउके, जुए जुए^१ दरसाये,
 ए समजण जिणके दिये उतरी, ते तो निज घर आये-स १०१
 भेद पचशत अधिक तिरेअठ,^२ जीव तणा जे रुदिये,
 ते पुद्गळ मयोगयकी सह, व्यवहारे सर्ददिये-स १०२
 निहचे नय चिटूप द्रव्यमे, भेद भाव नही होय,
 वध अवधकता नय पळयी, इणविध जाणो दोय-स १०३
 भेद पचशत त्रीश अधिक-रपी पुद्गळका जाणो,
 त्रीश अरूपी द्रव्य तणा-जिन आगमथी मन आणा-स १०४
 पुद्गळ भेद भाव इम जाणी, परपख राग निवारो,

દિ ગ્જના રૂપ લોચ-અર્તગત મદા વિચારો-મ ૧૦૫
 ૧ મ્મ સ્પાતર જાણી ગ્રાણી ખનુજ વિવેક
 ગત છેવ લીનતા મારે, મો જાતા અતિરુ-મ ૧૦૬
 ૧૧ લીનતા જ્વ જ્વ જ્વ-ચપજ માત્ર વિમગટ,
 વિગમન નથી જિણ થાનર, મદિયે તિહા મમાટ-મ ૧૦૭
 ૧૨ જ્વાલ ગચિયો જ્વ ખનુપમ, અલ્પમતિ ખનુમાર,
 ૧૩ જીવકુ અતિ ઉપગાની, ચિદાનંદ મુલ્કમાર-મ ૧૦૮
 ॥ ઈતિ શુદ્ધગ્જ ગીતા સપૂર્ણ ॥

શીખામણુ છત્રીશી

શીખામણુ મર્યાદા નરનારી, હેત શીખામણુ મારીજીએ
 રીત કહે હેતા શીખામણુ. ભાગ્યદશા પરવારી મુણુને મુ૦
 લોકવિરહ નિવાર મુ૦ ૧ ગત વડો વ્યવહાર-મુ૦ ૧
 મુરખ બાલકે લાયકે વ્યમની, ઠાક ને વળી નારીજીએ,
 તે સ્ત્રીએ મદા મુખ વહો ચોરની મગતી વાગે-મુ૦ ૨
 વેળ્યા માથે વણુજ ન કરિએ, નીચશુ નેહ ન ધરિએજીએ
 ખાપણુ આવે ઘઘન લાવે, હવિતને પગહરિએ-મુ૦ ૩
 કામ વિના પગધર નવિ લાઈએ. આવે ગાળ ન દીજીએ,
 ખલિયા આવે બાથ ન કરિએ જુબ કલહ નવિ દીજીએ-મુ૦ ૪
 દુશ્મનશુ પરનારી માથ, નહીએ વાત એકતેજીએ,

માતા બહેનશુ માગગ જાતા,
 રાજા રમણી ઘરનો મોની,
 માતપિતા ગુરુ વિણુ બીજાને
 આણુજાણુ શુ ગામ નજદીએ
 હાથી ઘોડા ગાડી જાતા, દુર
 રમત કરતા ગીમ ન કઠિએ, બા
 બેજણુ વાત કરેજીહા છાની,
 હુકારા વિણુ વાત ન કરિએ. -
 ધન વિદ્યાનો મદ પરિહરિએ, ન
 મુખ જોગી રાજ પડિત, હ
 હાથી વાઘ મરખ નર વઢતા, બે
 કુવાકાઠે હાથી ન કઠીએ, કેકે
 વરો ન કરીએ ઘર વેચીને, -
 બણુતા ગણુતા આલસ તણુએ,
 પર હસ્તે પરદેશ ફુકાને,
 નામુ માડો આલમ છડી
 કદ બમાદિકે થાનકે વરણ, દેસ
 ધનવ તો ને વેશ મહિનતા, પ
 નાપિત ઘર જઈશીરા મુકાવે, પ
 નાવણુ દાતણુ મુદર ન કર
 જોય ચિત્રામણુ નાગો મુએ, તે

નરનાગી બેહુને શિખામણુ, મુખ લવરી નવિ હસીએછરે,
 નાતિ મગાના ઘર છાડીને, એકલકા નવિ વગીએ-મું ૨૭
 ભર કરીને ચિત્તા ઝાલે, નબલે આમન બેસીછરે,
 નિદિશે દક્ષણ દિશા આઘાટે ખોટયુ પશુએ પેસી-મું ૨૮
 આણુજાણ્યે રૂતુ ન તી પાત્રે, પેટ અછરણુ વેળાછરે,
 આકાશે લોજન નરિકરીએ, બે જણુ બેમી લેળા-મું ૨૯
 અતિશે ઉન્હુ ખાડ ખાડુ, શાક ઘણુ નવિ ખાણુછરે,
 મોનપણે ઉઠાગણ વગળ જમવા વેળા નાહણુ-મું ૩૦
 ધાન્ય વખાણી નખોડી ન ખાણુ, તકકે બેમી ન જમવુછરે,
 માદા પાસે ગત તછી, નગણા પાણી ન પીણુ-મું ૩૧
 કદમૂળ અલસને બાળો, વાગી વિદળ તે વરજોછરે,
 જાક તજો પરનિ દા હિ મા,જો વળી નરસવ સરજો-મું ૩૨
 મન પચ્ચખાણુ ધરો ગુરુ હાથે, તીરથ જાત્રા કરીએછરે,
 પુન્ય ઉદય જો મોટો મગટે, તો મઘની પદ ધરીએ-મું ૩૩
 મારગમા મન મોકળુ રાખી, બહુનિધ મઘ જમાડોછરે,
 મુલોકે સુખમઘણા પાસે, પાળ નહિ એહવો દહાડો-મું ૩૪
 તીરથ તાણુ ગિવમુખ કારણુ મિધાચય ગિરનારછરે,
 મુલકિત ગુણુ એણે બનજલ, તરીએ એક અવતારે-મું ૩૫
 લોકીક લોકોત્તર હિતગિમ્યા છત્રીશીએ બોલીછરે,
 પડિત શ્રીશુભવીર નિજય મુખ, વાણી મોહન વેલી-મું ૩૬

श्री चिदानंदजी कृत.

दया छत्रीशी

(दुहा)

चरण कमळ गुरुदेवक, मुरभि^१ परम मृग,^२
 लुगधो रहत सदा तिहा, चिदानंद मनभ्रग.^३ १
 कल्पवृक्ष चिंतामणि, देखहु परतम जोय.
 सद्गुरु सम समारमा, उपगारी नहिं काय २
 मुरतक चिंतामणि रतन, वाञ्छित फलके हेत,
 निरौछित फल गुरबिना, बीजा कोउ न देत ३
 रसना एक करी कहु, गुल्मदिमा कम थाय,
 शेपनाग मुग्य सहमयी, वर्णन करि ज्ञान. ४
 गुण छत्रीजे करी मया, शोभित हे गुह्येय;
 भो भविषण फीजे सग, निहरण तीनही मर ५

१ मुगधी-गुरुदेवनाम २ मुरभि-मनोहृद

३ मनउपी भग

भीत करो गुरुकी सदा धरो हियछे आणद,
 गगन चमोरी चित्तग गिगत होत सुचद ६
 घन गरजारव माधजी मान होन जिय मोर
 तिम सदगुरु गणी वसी मुख उपजत चिह ओर ७
 गर ध्यानी रहतहु दया उनींणी रूप,
 दग धम ततागमा सावन परम अनूप ८
 दया र्भसो मरु^१ है, दया मूल^२ जिन आण;
 १० अरु बाय रण, ते सिद्धात^३ जाण ९

सोरठा

स्याद्वाद जिनगण, हिरण्मादि विचारके
 करो न मन मत ताण, परा गर मगारमें १०
 पूजा करता सोय, कह्यु हिसा दात हे,
 भगट मिथ्यात्वी मोय, तरु मर निणे नरि लता ११

१ धर्मनु भूत-भीरुदया २ दयानु भूत-भीरु जिनासा

३ जिनासानु भूत-भीरु अद्विज निन-११३

४, जे जिनागमनु रसस्य नमः,

દૃષ્ટ ગ્વણન દૃષ્ટાંત, મદ્રવાદુ સ્વામી કણો,
તદ્ દુતા કુમ્રાંત, નાહિ મિટો તો નવિ મિટો^૧ ૧૨
પૂજામાહી સરૂપ-હિંસાકી^૨ ગણતી નહીં,
મ્મ લ્લુ^૩ તત્ત્વ અનુષ, શકા નરિ ચિત્ત આળીણ. ૧૩

સર્વેયા એકત્રીયા

મરવથા જીવહિંસા ત્યાગકો વિસ્ત^૪ ગઢી,
જદિમા ઉતરતા વિરાધક ન જાળીણ,
નારીકો સઘટો નાહિ કરે તોદુ સાધવીકુ,
પાળીમાહિ ઝુડતા જો વાહે ગ્રહી તાળીણ;

૧ તેમ છતાં તેની જ્ઞાન્તિ-બ્રમણા ન ટળે તો તેનો
જો ઉપાય ? ૨ હિંસા ત્રણ પ્રકારની છે ૧-સ્વરૂપ હિંસા,
૨-દેતુ હિંસા ૩-અનુબધ હિંસા-જિનપૂજના સ્વરૂપ
(દેખવા માત્ર) હિંસા છે, પણ અનુબધ-પરિણામ રૂપ હિંસા
નથી અનુબધ હિંસા અત્યંત અહિંસકારી હોવાથી વળ્ય^૫ છે
૩ એવું અદ્ભૂત રહસ્ય સમજી ૪ મત-મદ્દામત ધારીને

त ३१ विशेष भय न्यागे तोहु मुनिराज,
 अग वीजे नाहुव जारायक यखाणीण,
 मणाहुम दया, त्या नाहि ओर ओर कहु,
 एका जाण प्यार ज्यु कुमत नाहि ठाणीण १४
 दव जिनराज करो उगी जिनराज सम,
 'रायपसणी' माही ज्यु प्रगट उताइ है,
 'भगरति' माही जिनचैत्यरी गरण रही,
 कैतान्न अधिकार रेवकु 'उवाड' है.
 द्रौपदीजी सती उठे अग जिनविंश पूजे,
 छुरयाभ परे जिन वीरे उतलाइ है,
 ऐसा अधिकार ठार ठार तोहु नयि माने,
 त ता शूठ केरे चित्त कुमनि ज्यु छाड है १५
 समफिती देव तेहु कर जिनविंश सेव,
 पका भा आतारी^१ न चिामु नमतु है,

ઘિયાણુ છુદાણુ ગિમા નિસેયાદિ બહુવિધ,^૧
 પૂજા ફઠ રહે જિન દિયેમેં ગમતુ હૈ,
 વિજા જગા ચારણ હુ જાગા રુચકાદિ દિપ,
 ચાળી જિનચૈન્ય ચિત્ત મોહકુ સમતુ હૈ,
 જિનનિરૂપ મત્સ્ય ગત્સ્યકો આકાર દેહી,
 સગીજ્ઞાન^૨ પાયકે મિથ્યાતકુ ચમતુ હૈ ૧૬
 દયાહુમેં ડરમ ધરમહુમેં દેયાભાવ,
 દયા અરુ ડર્મ ત વિભિન્ન નરિ જાણીણ,
 નૈઠકે સધામેં મિતિધાર ગુરુગમ રીત,
 પરમ પુનીત દયા ધરમ સ્વાણીણ,
 એમો હૈ મિદ્ધાત માગ કોટી ગ્રથકો વિચાર,
 દિરદેમેં ધાર પરતિત ગાઢી ટાળીણ,

૧ હિતને માટે, સુખને માટે, મેમને માટે, નિ શ્રેયસ-
 કલ્યાણ તેને માટે, અને પ-પગલે મોક્ષ પ્રાપ્તિ માટે
 આ જિનપૂજા છે, એવો મિદ્ધાતમા મૂળમા પાઠ છે
 ૨ જાનિ-મ-ણુ જાન

पा-^१ परमाण निज प्राणके समान जाण,
 चिदानन्द प्यारे चित्त दया भार आणीए १७
 १८ उग्र सिद्ध आप जीरे कोउ रिप खाय,
 १९ च- सुमेरु एतु वात मानीए,
 २० गन्त गन्ती गच्छ^२ नाग होय तोहु पण,
 दिग्गजे फरत रमे रघु न मानीए,
 रीति अस्स प्रभात हान और महाविप-
 २१ र सुखे सुधाके सिंदु यदि आनीए,
 पात परमाण निज प्राणके समान जाण,
 चिदानन्द प्यारे चित्त दया भार आणीए १८
 २२ ग्या दाउ भेद^३ जाण उतर उग्रु रही देव,
 साता भेद सतगुरु कृपायी निपाइए,

१ जेमी परिछामे २ सिद्ध-मुक्त लुव इरी अवतार
 होय, कोउ और आधने लुवे-न भरे, सुमेरु-सुरगिरि अडाल
 उता ३ पे जे अस सवित ३ पृथ्वी उलटीने आकाशमा
 जही रहे तो पण ४ द्रव्य साव से लेहे

तौ सतगुरु सेव कीजौए सुनित्ययेव,
 धार औमी देव प्रेम धाम लगाइए;
 सो ता देव धर्म गुरु घटमें निकट भेरे,
 गुरु सौजबेहु अरु और कहा जाइए,
 रेहु कर एक जोय दुविधा न धरे कोय,
 गीति रूप होय शुद्ध ज्योतिमे समाइए. १९,
 पाके समान जग साधना न जान' जान,
 पाहु प्रधान जग सत ज्यु कहतु है,
 गेव दया काज सहु त्याग गनसो समाज,
 व जिनराज पचत्रत ज्यु गहतु है,
 गळ मचड घोर परिमा ग्रावीश चौर,
 तीनहुको श्रास भली भानगु म'तु है,
 गडी जगजाल निज सगति सभाळ ते तो,
 चिदानंद प्यारे शिवरमणी लहतु है. २०

અદ્ય નગન દાન કરા જગમાન^૧ તે તો,
 નિગા પાન મુનિરાજ ગર પાડણ,
 ગુનિ વન ગાર તે સમાર આપાઆપ તે તો,
 જાણાના સાગર સિદ્ધાત માઠી માડણ,
 તિનક પાદારવિદ પૂજત મુરિંદ વુદ
 ખાનજીના વદ ન તો નિગદિન ઘાડણ,
 તિનદુષા ધ્યાન ધર ઉત્તમ વિવરુ કર,
 વિદ્યાદ આપ રપ આપમ સમાડણ ૨૧
 દયા દયા માલે પળ રાચ ન વિષદ દિય,
 તે તો નર પ્રગટ પથુ સમાન કરા જે,
 પાજ ન વિવરુ જોલો મિશ્ર નહિ વાજ તાગે,
 નાન રૂપ ધરમ વિવરુ માઠી રથા દે
 જાક દિરદે વિવેક માફ જ્ઞાના અતિરેક,^૨
 તિનહુ મૃતસ્વના સરૂપ સાચો જ્ઞાના દે,

૧ સર્વ દાનમા અભયદાન પ્રધાન છે, એમ જગતના
 સોનુ એટલે સૂર્ય-સર્વજ્ઞ એના ડેવગી ભગવતે બાખ્યુ છે
 ૨ અતિશય

(६५)

तत्त्वके सरूप विनजाणे पश्यपात ताणे,
 ते तो महामोह रूप नदीयामें वगो है. २२
 पन्था तु तो वेद पिण जाण्यो नही माचो भेद,
 वेदमें अहिंसा रूप परम धर्म कथो है,
 छपण अहिंसा ज्यु उतायो हे रश्म केरो,
 तेहु तो वचन भागवत माहि रथो है,
 जाप जो वतायो ते तो भावरूप जाण्यो नही,
 ते तो पशुघात केरो गाढो पक्ष गथो है,
 तत्त्वके सरूप विनजाणे पश्यपात ताणे,
 ते तो महामोह रूप नदीयामें वगो है. २३

सयैगा तेऽसा

आरज क्षेत्र लहे कुळ उत्तम, जोग गढा सत सगत केरो,
 दीरघ आयु आरोग्य दशा सुख, रिद्धि उहु परिवार घणेरो,

१. निम्न (निम्नपाद दक्षु निम्न, रेग मिटे) भवभाव उमेरो,
 २. निम्न (निम्नपाद दक्षु निम्न, रेग मिटे) भवभाव उमेरो, २४
 ३. निम्न (निम्नपाद दक्षु निम्न, रेग मिटे) भवभाव उमेरो,
 ४. निम्न (निम्नपाद दक्षु निम्न, रेग मिटे) भवभाव उमेरो,
 ५. निम्न (निम्नपाद दक्षु निम्न, रेग मिटे) भवभाव उमेरो,
 ६. निम्न (निम्नपाद दक्षु निम्न, रेग मिटे) भवभाव उमेरो, २५
 ७. निम्न (निम्नपाद दक्षु निम्न, रेग मिटे) भवभाव उमेरो,
 ८. निम्न (निम्नपाद दक्षु निम्न, रेग मिटे) भवभाव उमेरो,
 ९. निम्न (निम्नपाद दक्षु निम्न, रेग मिटे) भवभाव उमेरो,
 १०. निम्न (निम्नपाद दक्षु निम्न, रेग मिटे) भवभाव उमेरो, २६
 ११. निम्न (निम्नपाद दक्षु निम्न, रेग मिटे) भवभाव उमेरो,
 १२. निम्न (निम्नपाद दक्षु निम्न, रेग मिटे) भवभाव उमेरो,
 १३. निम्न (निम्नपाद दक्षु निम्न, रेग मिटे) भवभाव उमेरो,
 १४. निम्न (निम्नपाद दक्षु निम्न, रेग मिटे) भवभाव उमेरो, २७

थापर जगम जीउ चराचर, द्रव्य मरुथ वैदांत वखाणे,
 पापक रूप सवे घट अतर, ऐमो विवेक दिये निज आणे,
 त्याग विराध निगे र धर मन, धार रिमा परपीड पीछाणे,
 यात्रि र पूरणे ज्ञान आराधन, पूरण ज्ञानक्रिया कोउ जाणे. २८
 धारके मेख विवेक रिना शठ, नादक योगनकु भरमावे,
 जीवके ज्ञानमें र्थ जडे तट. १ पापको कारण कुण कहावे ?
 देखो महा परपच न्युमोह को, त्रैमो विवेक दिये नहि आवे,
 नाहीं हरे करतो अत्र तेनर, स्रयो रमातलकु चलयो जावे २९
 आरभ के करता निरदे दया, नाहि रहे नयलेश ए प्यारे !
 येहि विचारकु धार दिये मुनि-राज भये जगजालसे न्यारे,
 अतर ज्योतिजगी घट जाकुसु, ताकु तो लोक देगारे सु क्यारे
 कारण मित्र भयो तिनको जिन, अतर मुह मुढाय लियारे. ३०

१ ज्ञानी हि आ करवाथी ने धर्म-पुन्यनी प्राप्ति शक्ती
 होय तो २ धार ३ नन्दना ४ तेने तो लोक देखावे
 (२७/२८) करवाथी प्रयोगन २१ १ ५ मन

(६८)

संन्या एन्ग्रीसा

लेम जोड रधिरसा रथो जु मलिन पट,
 रधिरम धाया रहु उजलो न होत है,
 तन हिंसा करणीरी पाप दूर कीयां चाहे,
 तन शठ हन मर्यामिव्या तोत^१ हात है,
 निरय^२ तीरम पग्याऊत मलिन चिर.
 नर रूप देखपर जसो जासो पोन है,
 तस थुद्ध दयांस भावित कर जातमा सो,
 सिधके समान आप मित्र रूप हात है. ३१
 कचन सुमर^३मट भूमिदान दब एर,
 रकने ज्यु एक दोड जीउरु रचायो है,
 भवन सुमर महीनानवी उहुत विध,
 जीवदान अधिक पुराणनमें गायो है,
 इणविध भावदान त्रिरहे त्रिक जाण,
 याते याम मरा मन अधिक लोभायो है.

मूकभेद^१ वस्तु जे परागे ते तो साचो भेद,
 तत्पुन^२ निरुपाधी सो तो हमे पायो है. ३२
 तद् नीव जीवनकी इच्छा मनमा^३ि राखे,
 परवो अनिट^४ महू प्राणीकु लगतु है,
 ऐसा ज्यु अकाज^५ महादोषको समज तेम,
 मूढ जन गोंदराज अधिक पगतु है,
 पावे सो नरक दुख शुभ काजयो विमुख,
 हिंसाके करत अति क्रोध ज्यु जगतु है,
 यात आतमारवी पुरव एसे काजंतति,
 लाव्य गाढ प्रथमहि दूर ज्यु भगतु है ३३
 दया रूप करणी^६ त्रिवेक पतवार^७ जांम,
 दुखिय मृतप रूप खेपट^८ लगाइए,
 दाढा^९ ण चतुर चार कीजीए सु अगार,
 मालिम^{१०} सुमन ताकु तुरत जगाइए,
 पाल^{११} सुभ भ्यान मन ताण के तयार कीजे,
 सुभ परिणामकेरी तोप ज्यु लगाइए,

१ मुकानी, २ कसन (उपरी) ३ पावडीया (डबेसा)
 ४ अनिट, ५ अकाज, ६ त्रिवेक, ७ पतवार, ८ खेपट, ९ दाढा, १० मालिम, ११ पाल

સરાયર ફુટ જઠ ગયુ, પરજા રહી જાય,
ત્રિયો જાનુ અમયો રગો રહ્યા ચેલા નિમ વાય?

ગુરુ ! ખાલિ નહો (ન વ કુન્તી ખાજ નહીં,
પ્રજાને જરાજર પાળી નહીં, તથા પાળવા પાળી-છરી નહીં)

રૂપા ટાંકે થરહર, ચરમ રૂઝ ન થાય,
મદિપી દુરો રતર રૂઝ જઠા નિમ વાય "

ગુરુ ! આગી નહો (આઠવાણુ વચ્ચે નહીં,
એક જા ! નહીં, જોશન જગથી નહીં)

પાતી સાગર નવ ઇર, મેજ ગદ રૂઝ
ગલ્લા જાઠ ગાગી ગલ્લી, રહો ચેલા "

ગુરુ ! પાટી નહો, (આખાની ના
ન જાણી રૂપ્ય હેવુ પડ્યું, ખાડી
દે ! હીનુ નહીં-છટ્ટી, આજ પાટેની નહીં)

ધોઢો ધોડી ન દબીઓ, ચોર ઢઢ
આઈ કામિનો ફિર ગદ, રહો "

ગુરુ ! જાગ્યો નહી (ઘેઠે ન
આવી ગઈ, હોળ્યા છતા ન જાગ્યા
ગદ, ન જાગવાથી સી આવી)

सरासर कुट्ट जग गयु, परजा रडो जाय;
त्रिया शयन मयया रहो, कहा चेला किम वाय?

शुद्ध ! भादि नछा (मशेवर इगती पाज नछी,
मगने जराज पाणी नछी । तड मेलजवा पाणी-छरी नछी)

उवा मरुट परहर, गरख रुड १ थाय,
महिपी हुन उत्तर कहा बला किम वाय ?

शुद्ध ! याडी नछा (जोगडासु वर नछी, अरमाने
जेके ल न छा, मगने न छी)

पाकी तास मख मर, मेन गड उटजाय,
मग पाठवाने लखी, कहा चेला किम वाय ?

शुद्ध ! याडी नछा, (आणानी माथ पादेची छता
पाजनाची नभ्या नडेवु पडयु, याडी न छेवाथी ले शे
दे १ ई पु नछी-छटछी, जोग पादेनी नछी तेची वाछी आची)

घोडे घोडी न हथ्यीओ, चोर दहोजवा जाय,
आइ कामिनो फिर गर, कहा चेला किम वाय ?

शुद्ध ! जाग्यो नछी (घोडे नभ्या नछी तेची घोडी
वाची मरु, द डोण्या छता न जगनाथी चर चारीने आदया
मर, न जगवाथी श्री आनवी याडी मरु)

